

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

3

*Lietuvos valstybės idėja
(XIX a.-XX a. pradžia)*

ŽALTVYKSLĖ

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

Simono Daukanto 200 - osioms metinėms

3

*Lietuvos valstybės idėja
(XIX a.-XX a. pradžia)*

ŽALTYKSLĖ

Vilnius

1991

Redakcinė kolegija:

**Egidijus Aleksandravičius, Antanas Kulakauskas,
Rimantas Miknys, Egidijus Motieka, Antanas Tyla**

Recenzavo;

Gediminas Rudis

TURINYS

Pratarmė.....	5
I. STRAIPSNIAI. STUDIJOS	7
<i>Vladas Strutavičius</i> . Konstituciniai sumanymai Lietuvoje XIX a. pradžioje (1806-1812 m.)	7
<i>Egidijus Aleksandravičius</i> . 1863 m. sukilimas ir lietuvių nacionalinio judėjimo politinė programa	29
<i>David Fajnhauz</i> . 1863 metų pagrindinė valstybė Lietuvoje	41
<i>Arūnas Vyšniauskas</i> . Socialdemokratijos politinė transformacija 1896 metais	67
<i>Rimantas Miknys</i> . P. Višinskis ir Lietuvos nepriklausomybės idėja	133
<i>Arvydas Gaidys</i> . Lietuvių krikščionių-demokratų partijos kūrimosi aplinkybės (1905-1907 m.)	139
<i>Rimantas Miknys</i> . Vilniaus autonomistai ir jų 1904-1905 m. Lietuvos politinės autonomijos projektai ..	173
<i>Egidijus Motieka</i> . Didžiojo Vilniaus Seimo preliudija: Memorandumas Rusijos vyriausybei	199
<i>Raimundas Lopata</i> . Lietuvių inteligentijos politinė veikla 1914-1915 metais	231
<i>Raimundas Lopata</i> . Lietuvių politinių centrų sąveika 1915-1916 metais	253
<i>Česlovas Laurinavičius</i> . Pasvarstymai Naujųjų laikų Lietuvos valstybės pripažinimo klausimu	271
II. SENA DISKUSIJA. KUR TAŠA?	291
<i>Vanda Sruogienė</i> . Esminiu Lietuvos istorijos klausimu. Atsakymas V. Trumpai	291
<i>Vincas Trumpa</i> . Pora pastabų dėl V. Sruogienės atsakymų.....	301

III. PUBLIKACIJOS	303
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės įkūrimo manifestas (projektas). Parengė <i>V. Sirutavičius</i>	303
Atgimimo priešaušryje. Parengė <i>S. Jegelevičius</i>	311
Lietuvių krikščionių-demokratų partijos programos projektas. Parengė <i>A. Gaidys</i>	327
Lietuvių Memorandumas Rusijos Ministrų Tarybos Pirmininkui grafiui <i>S. J. Vitei</i> (1905 m. lapkritis). Parengė <i>E. Motieka</i>	341
Lietuvos konstitucijų projektai 1916-1918 metais. Parengė <i>A. Grigaravičius</i>	351
1917 m. rugsėjo 18-22 d. Lietuvių konferencijos Vilniuje rezoliucijos projektas. Parengė <i>R. Lopata</i>	435
Mykolas Rōmeris. Juozas Pilsudskis. Parengė <i>E. Motieka</i>	441
<i>Egidijus Motieka</i> . Keletas žodžių apie <i>M. Rōmerio</i> straipsnį "Juozas Pilsudskis"	481
PODSUMOWANIE	487
SUMMARY.....	497

LIETUVIŲ MEMORANDUMAS RUSIJOS MINISTRŲ
TARYBOS PIRMININKUI GRAFUI S. J. VITEI (1905
M. LAPKRITIS)

Parengė Egidijus Motieka

Memorandumas Rusijos Ministrų Tarybos Pirmininkui grafui S. J. Vitei¹, adresuotas nuo "įvairių Lietuvos kraštų piliečių įgaliotinių"², buvo svarstomas Lietuvių suvažiavimo Organizacinio komiteto 1905 m. spalio 31 (lapkričio 13), lapkričio 2 (15) ir lapkričio 5 (18) d. posėdžiuose³. Spalio 31 (lapkričio 13) d. posėdyje šį memorandumą pavesta paruošti P. Vileišiui, J. Basanavičiui, Vl. Pauliukoniui, J. Baronui ir O. Pleirytei⁴. Faktiškai Memorandumą parengė J. Basanavičius, jam padėjo Vl. Pauliukonis⁵. Lapkričio 2 (15) d. posėdyje nutarta priimti šį Memorandumo projektą⁶. Po lapkričio 2 (15) d. jis buvo atspausdintas ir lapkričio 5 (18) d. galutinai patvirtintas⁷. Kadangi dokumento tekstas jau buvo atspausdintas, apie šį lapkričio 5 (18) d. posėdį Memorandumo įžanginėje dalyje neužsimenama. Dėl tos pačios priežasties Memorandume jo patvirtinimo data nurodyta 1905 m. lapkričio 2 (15) d.

Memorandumas išsiųstas lapkričio 5 (18) d. Lapkričio 9 (22) d. jis buvo įregistruotas Rusijos Ministrų Tarybos kanceliarijoje⁸ (šis egzempliorius ir laikytinas originalu). O lapkričio 10 (23) publikuotas oficioze "Pravitelstvennyj vestnik"⁹ (išspausdinta tik dalis Memorandumo - § 1, 2, 3, 4, 9). Kiek vėliau visą Memorandumo tekstą arba jo ištraukas paskelbė daugelis rusų ir lenkų laikraščių.

Memorandumo originalas rašytas rusų kalba. Jo juodraštis saugomas Lietuvos Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bibliotekos rankraščių skyriuje¹⁰. "Vilniaus žinios" Memorandumą paskelbė 1905 m. lapkričio 13 (26) d. Nr. 267¹¹. Šis vertimas į lietuvių kalbą ir publikuojamas šalia rusiško originalo. "Vilniaus žinioms" neišspausdinus įžanginės Memorandumo dalies,

pateikiamas jos vertimas. Be šios įžanginės dalies lietuviškas Memorandumo variantas publikuotas ne kartą^{1 2}.

Dokumentų kalba ir rašyba netaisyta.

Literatūra:

¹/Basanavičius J./ Vilniaus seimo medžiaga // Lietuvos Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bibliotekos rankraščių skyrius (toliau - LKLI RS). F22 - 1455. -L. 21-22.

²Ten pat. -L. 22.

³Ten pat. -L. 15, 16, 20.

⁴Ten pat. -L. 15.

⁵Ten pat. -L. 17. S-lius J. /J. Basanavičius/ Iš Didžiojo Vilniaus Seimo istorijos - V., 1925. - P. 7; D-ro Jono Basanavičiaus autobiografija // Lietuvių tauta. - V., 1935. - Kn. V. - P. 89.

⁶Vilniaus Seimo medžiaga. Op. cit. L. 16.

⁷Ten pat. -L. 20.

⁸Центральный Государственный Исторический архив СССР. г. Ленинград. - Ф 1276. - Оп.1 - Д. 109. - Л. 9-11 Письма 9 ноября 1905 года.

⁹Правительственный вестник. - 10(23) ноября 1905 г. - No.243.

¹⁰Vilniaus Seimo medžiaga. Op. cit. -L. 17-19.

¹¹Apie Lietuvos autonomiją "Memorandum" // "Vilniaus žinios". - 1905. XI. 13 (26). - Nr. 267.

¹²Apie lenkų kalbą Lietuvos bažnyčiose (Lietuvių raštas, paduotas Jo Šventenybei Pijui X. Popiežiui ir visiems S. R. Katalikų Bažnyčios Kardinolams). - K., 1906. - P. 72-74; S-lius J. /Basanavičius J./ . Iš Didžiojo Vilniaus Seimo istorijos. - P. 5-7 ir kt.

**ЕГО СЯТЕЛЪСТВУ ГРАФУ С. Ю. ВИТТЕ, ПРЕДСЕДАТЕЛЮ
СОВЕТА МИНИСТРОВ**

Октября 31 дня и ноября 2 дня с 1905 года в Вильне состоялось собрание литовцевъ, живущихъ въ г. Вильне и прибывшихъ туда изъ разныхъ другихъ местностей Литвы.

Это собрание выработало Меморандум о неотложных нуждах Литовского народа и выбрало насъ, нижеподписавшихся, для безотлагательнаго его вручения лично Вашему Сіятельству.

Вследствіе забастовки железныхъ дорогъ мы не будучи в состояніи явиться въ Петербургъ лично, принимаемъ на себя смелость этот документъ препроводить Вашему Сіятельству по почте с покорнейшей просьбой благосклонно отнестись къ изложеннымъ въ немъ требованіямъ Литовскаго народа.

Уполномоченные:

Д-ръ И. Басанович

М. Довойна-Сильвестровичъ

И. Амбрасевичъ

Д. Малиновскій

М Е М О Р А Н Д У М

поданный литовской депутацией Его Сіятельству графу С. Ю. Витте,
Председателю Совета Мишистров

Литовскій народ — народ прото-арійскій, сохранившій до сих поръ в древнейшей формѣ свой арійскій языкъ, населяетъ страну, которая и теперь, под именемъ Литвы, составляетъ его территорию. Современною наукою установлено, что, до пришествія литовцевъ въ этотъ край, здѣсь не обитало никакое другое племя, что сами литовцы культивировали эту страну и, что позже появившіеся с востока и юга славяне и немцы с запада, нашли уже литовскія племена: ятвяги (гетвеники) и пруссы в продолжительной и ожесточенной борьбѣ с ними, погибли; подъ влияніемъ славянъ часть населенія восточной Литвы отчасти обратилось въ такъ называемыхъ белоруссовъ. Ещё во время королей Мишдавга и Гедимина и вел. Кн. Ольгерда, Литва, будучи самостоятельнымъ государствомъ и, оказывая громадное политическое влияние на судьбы соседнихъ славянъ, с введеніемъ христіанства, при Ягеле (1387 г.) поддалась благодаря недалковидности своихъ политиковъ, польскому влиянію, которое со временъ Городельскаго сейма (1413 г.) и Люблинской уніи (1569 г.) еще болѣе усилилось и въ концѣ концовъ почти убило

национальный дух литовского народа. В таком плачевном положении находились литовцы вплоть до Первого раздела литовско-польской Речи Посполитой (1772 г.), хотя Литва и составляла вполне независимое государство. Полонизация Литвы продолжалась однакожь и после Первого раздела: Польский язык, введенный в администрацию и церковь, оставался почти повсюду в Литве до наших времен. Россия со своей стороны, унаследовав польскую политику в Литве оказалась грубо эгоистичной и со времен гр. Муравьева (1863–1865 г.) она сделала то, чего не было известно в истории ни у одного народа — она запретила литовское печатное слово и этим задержала культурное развитие страны на целое полу столетие. Русификация школы, произвол администрации, отстранение литовцев от общественных и государственных служб в крае деморализовало Литву еще сильнее, толкало ее к экономическому упадку и повело население страны к массовой эмиграции, вследствие чего литовский край пал в культурном отношении и в последнее время обезлюдел и страшно обеднел. На все это администрация не обращала никакого внимания, прадполагая повидимому, что ее единственная задача заключалась не в заботе о благе народа, а в его русификации.

Отчасти под влиянием преследования литовской народности и ее языка, отчасти благодаря благотворному влиянию общеевропейского процесса, и литовский народ в последние 25 лет проснулся от многовекового сна, и в настоящее время национальное сознание охватило всю Литву. Литовцы теперь дорожат своим языком, нравами и обычаями, высоко ценят исторические свои традиции и стремятся сознательно, подобно другим просвещенным народам Европы, к национальной самостоятельности. Эти стремления, выраженные в свободной заграничной литовской прессе и в многочисленных петициях, поданных в последнее время русскому правительству из разных местностей Литвы, сводятся к следующему:

1) Литовцы, признавая, что обитаемая ими территория, с исторических времен, обнимает так называемые "литовския губернии" Северо-Западного края: Виленскую, Ковенскую, Гродненскую, часть Курляндской и причисленную со времен Венского конгресса к Царству Польскому Сувалкскую губернию, считают их в этнографическом отношении, литовскими, живущих в этих губерниях между литовцами поляков, евреев, русских и других пришельцами позднейших времен, а белоруссов —

славянизированными литовцами и поныне живущими в селах с литовскими названиями и литовской архитектурой.

2) Желая в широких размерах пользоваться прирожденной человеку свободой и вместе с тем дать возможность участвовать в ней и другим народностям, живущим с ним, литовцы требуют широкой автономии своей родине, с учредительным сеймом в старинной столице Литвы, Вильне, дабы самим, через своих представителей, судить о нуждах своей родины.

3) Признавая, таким образом, обитаемую ими землю историческим наследием своих предков, литовцы не отказывают другим народностям, проживающим между ними, в тех же правах, которыми они, аборигены этих мест, будут пользоваться: протестуют против всякого насилия и посягательства той или другой из них на свой язык, политическую свободу, вероисповедание и пр.

4) Литовцы требуют себе и другим народностям Литвы прав доступа к общественным и государственным должностям, неограниченного приобретения недвижимостей, прав общения (союзов и собраний), равенства перед законом и права, при посредстве всеобщих и прямых выборов с тайной и равной подачей голосов участвовать, через своих представителей, в литовском сейме в г. Вильне и в общемперском парламенте.

5) Литовцы требуют, чтобы личная их неприкосновенность, а также и их жилище, была гарантирована законом и чтобы в их стране были уничтожены сословные преимущества; чтобы никто не мог быть изят от подсудности законным судьям, а наказания налагались лишь согласно закона.

6) Литовцы требуют свободы совести, вероисповедания, слова и печати, и пользования гражданско-политическими правами независимо от принадлежности к той, или другой национальности, или вероисповедания.

7) Литовцы требуют введения бесплатного, всеобщего и обязательного обучения на их родном языке: открытия достаточного числа начальных, средних и высших учебных заведений (университет в Вильне), не разграниченных резко и дающих возможность постепенного перехода от начальных к высшим, а также прав свободно, кому угодно, открывать эти учебные заведения.

8) Литовцы требуют признания за литовским языком прав языка административного в местностях, где живут литовцы.

9) При введении в Царстве Польском автономии, Сувалкская губерния, как населенная литовцами, должна быть присоединена, в административном отношении, к Литве, как она принадлежала к ней во время первого раздела литовско-польской Речи Посполитой, против присоединения этой губернии к автономной Польше, то есть к сфере польского влияния, литовцы протестуют; и

10) Литовцы требуют, чтобы во всех Высочайших Манифестах и указах не был игнорирован титул Великого Князя Литовского.

Вильню, 2(15) ноября 1905 года

Уполномоченные от граждан из разных местностей Литвы:

Д-р И. Басанович
И. Амбразевич
М. Довойна-Сильвестрович
Д. Малиновский

Центральный Государственный Исторический архив СССР. г. Ленинград. - Ф.1276. - Оп.1. - Д.109. - Л.9-11. Письма 9 ноября 1905 года.

Taip pat: Lietuvos MA Lietuvių literatūros instituto bibliotekos rankraščių skyrius - F.22-1445. - L.21-22.

Apie Lietuvos autonomiją

Kaip jau iš "Vilniaus žin." žinome, rusų valdžios organas "Pravitelstvennyj viestnik" apgarsino tokius reikalavimus, sustatytus lietuvių "memorandume" ir paduotus ministerių pirmasėdžiui gr. Vitte. Gavę paminėtąjį ir mums atsiųstąjį "memorandumą", mes čion jį ištiesai talpiname, tokiu būdu apreikšdami savo skaitytajams, ką lietuvių susirinkimas Vilniuje spalio 22 (lapkričio 4 d.) 1905 m. nutarė.

[Jo Šviesybei grafiui S. J. Vitei
Ministrų Tarybos Pirmininkui

1905 metų spalio 31 ir lapkričio 2 d. Vilniuje įvyko lietuvių, gyvenančių Vilniuje ir atvykusių į jį iš kitų Lietuvos vietų, susirinkimai.

Šiuose susirinkimuose buvo paruoštas Memorandumas apie neatidėliotinus lietuvių reikalavimus. Mes, žemiau pasirašiusieji, buvome išrinkti skubiai įteikti jį Jūsų Šviesybei asmeniškai.

Dėl geležinkelių streiko negalėdami atvykti į Peterburgą patys, drįstame šį dokumentą Jūsų Šviesybei siųsti paštu, nuolankiai prašydami palankiai atsiliepti į jame išdėstytus Lietuvių tautos reikalavimus.

Igaliotieji:

D-ras J. Basanavičius

M. Davaina-Silvestravičius

J. Ambraziejus

D. Malinauskis]

M e m o r a n d u m

Lietuvių deputacijos paduotas jo excellencijai grafui S. Wittei, ministrų patarmės pirmasėdžiui

Lietuvių tauta - seniausiai - ariškoji tauta - išlaikiusi iki šių dienų seniausioje formoje savo ariškąją kalbą, gyvena krašte, kuris ir dabar, po vardu Lietuva, yra jos teritorija. Moksliški tyrinėjimai parodė, kad pirm atėjimo į tą kraštą lietuvių, niekas čia negyveno; kad patys lietuviai išdirbo tos šalies kultūrą, ir kad paskiau čia atplūde iš rytų ir pietų slavai ir vokiečiai iš vakarų, jau atrado lietuvius tose vietose, kur juos aptiko vidurinių amžių istorija ir kur jie dabar tebegyvena.

Lenkų ir Kryžiuokų spaudžiamos pietinės ir vakarinės lietuvių gentės: Gečviai (Gečvininkai) ir Prūsai ilgose ir nuožmiuose karėse pražuvo, po slavų įtekme dalis rytinės Lietuvos genčių iš dalies pavirto į gudus. Dar karalių Mindaugo ir Gedimino ir didžiojo kunigaikščio Algirdo laikuose Lietuva, būdama savyvaldė valstija ir turėdama nemenką įtekme ant gretimųjų slavų likimo, įvedus prie Jagėlos (1387 m.) krikščionystę, pateko, dėlei savo politikų

neakylumo, lenkų įtekmėn, kuri nuo Horodliaus seimo (1413 m.) ir Liublino unijos (1569 m.) jau sustiprėjo ir galu gale beveik nužudė tautiškąją lietuvių dvasią. Tokiame apverktiname padėjime lietuviai buvo iki pat - pirmojo lietuviškai - lenkiškosios Respublikos išdraskymo (1772 m.), nors Lietuva visiškai savivaldė buvo. Lietuvos lenkinimas nesiliovė ir po pirmojo išdraskymo (1772 m.); lenkų kalba įvesta administracijon ir bažnyčion, užsilaikė beveik visur Lietuvoje iki mūsų dienų. Rusija iš savo pusės, paveldėjęs lenkų politiką Lietuvoje, pasirodė bjaurei egoistiška ir nuo gr. Muravjovo laikų (1863-65 m.) padarė tai, ko nė vienos tautos historijoje nėra girdėta, - jį uždraudė lietuviams spaudą ir tuomi sustabdė kultūriškąją šalies klėstėjimą ant viso pusamžio. Mokyklos rusifikacija, administracijos saualė, atstumimas lietuvių nuo visuomenės ir valstijos krašto tarnystės demoralizavo Lietuvą juo daugiau, stumė ją į ekonomiškąją pražūtį, ir privertė to krašto gyventojus buriais į svetimus kraštus išsikelti, nuo ko lietuvių šalis nupuolė kultūriškai ir paskutiniu laiku gyventojų skaitlius sumažo ir baisiai suvargo. Administracijai tas nerupėjo, ji, regis, manė, kad jos vyriausia užduotis yra ne žmonių gerove rupintis, bet juos sumaskolinti.

Iš dalies po įtekmė persekiojimo lietuvių tautos ir jų kalbos, iš dalies dėka vaisingai europėjiško progreso įtekmėi, ir lietuvių tauta paskutiniame 25-metyje atbudo iš amžino snaudulio ir paskutiniu laiku tautiškoji sąmonė paplito po visą Lietuvą. Lietuviai dabar didžiuojasi savo kalba, budu ir papročiais, labai brangina historiškąsias savo tradicijas ir rupinasi nuosekliai, lygiai kaip ir kitos apšviestos Europos tautos, įgyti tautišką savarankiškumą. Tie rupesčiai, išreikšti liusoje užsieninėje lietuvių spaudoje ir daugybėje peticijų, paduotų paskutiniu laiku rusų valdžiai iš įvairių Lietuvos kampų, štai kaip trumpai išsireiškia:

1) Lietuviai, pripažindami, kad jų apgyventoji šalis (territorija), nuo historiškųjų laikų, apima vadinamas "lietuvių gubernijas" Šiaur-vakarinio krašto: Vilniaus, Kauno, Gardino, dalį Kuršo ir priskirtąją nuo Vienos kongreso laikų prie Lenkijos, Suvalkų guberniją, laiko jąs, iš ethnographiškojo atžvilgio, lietuviškomis, gyvenančius tose gubernijose tarp lietuvių lenkus, žydus, rusus ir kitus -

paskesnių laikų atėjūnais, o gudus (baltrusius) suslavėjusiais lietuviais, ir nunai gyvenančius kaimuose su lietuviškais vardais ir lietuviška architektūra.

2) Geisdami kuo plačiausios, žmogui įgimtos laisvės ir sykiu norėdami, kad ir kitos tautos podraug su jais gyvenančios, galėtų tuo naudotis, lietuviai reikalauja savo tėvynei plačios autonomijos, su įsteigiamuoju seimu senovės Lietuvos sostapylyje Vilniuje, idant apie savo šalies reikalus patįs galėtų tartis.

3) Pripažindami, tokiu budu, jų apgyventąją žemę istoriškuoju savo prosenių palikimu, lietuviai leidžia kitoms tautoms, jų tarpe gyvenančioms, naudotis tomis pat tiesomis, kuriomis jie, to krašto aborigenai, naudosis; protestuoja priešais visokią priespaudą ir pasikėsinimą tos ar kitos iš jų ant jų kalbos, politiškiosios lasvės, tikėjimo ir kt.

4) Lietuviai reikalauja sau ir kitoms Lietuvos tautoms užimti visuomenės ir valstijos vietas; neapribuoto nekilnojamojo turto įgijimo tiesų; susidraugavimo (sąjungų ir susirinkimų) tiesų; lygybės prieš įstatymus ir tiesos, prie visuotinio ir stataus rinkimo su slaptu ir lygiu balsų padavimu, dalyvauti, per savo atstovus, lietuvių seime Vilniaus mieste ir visuotiniame valstijos parlamente.

5) Lietuviai reikalauja, idant jų įpatiska, o lygiai ir jų gyvenimų nepaliečiamybė, butų įstatymais aprupinta; idant jų šalyje butų panaikinta luomų skirtumas; kad nė vienas negalėtų teismo išvengti, o bausmė tiktai sulig teismo įstatymų butų paskiriama.

6) Lietuviai reikalauja nuomonių, tikėjimo, žodžio ir spaudos laisvės, ir kad piletiška-politiškomis tiesomis galėtų kiekvienas lygiai naudotis, nežiurint tautos ir tikėjimo skirtumo.

7) Lietuviai reikalauja neapmokamo, visuotino ir priverstino jų prigimta kalba mokymo; įsteigimo ganėtino skaitliaus pradedamųjų, vidutinių ir aukštesniųjų mokyklų (Vilniaus universiteto) angštai sąjungų, idant galima butų iš pradedamųjų į aukštesnius laiptiška įstoti, o lygiai ir tiesos liuosai kiekvienam tokias mokyklas steigti.

8) Lietuviai reikalauja, idant jų kalba butų pripažinta administracijos kalba tose vietose, kur lietuviai gyvena.

9) Duodant Lenkijai autonomiją, Suvalkų gubernija, kaipo lietuvių apgyventa, iš administrativiško atžvilgio, turi būti prijungta prie Lietuvos, kaip ji priklausė jai prie pirmojo lietuviškai-lenkiškosios Respublikos padalinimo. Prieš priskyrimą tos gubernijos prie autonomiškosios Lenkijos, tai yra prie sferos lenkų įtekmės, lietuviai protestuoja; ir

10) Lietuviai reikalauja, idant visuose Viršiausiuose manifestuose ir paliepiamuose nebutų ignoruojamas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio titulas.

Vilnius, Lapkričio 2(15) d. 1905 m.

Įvairių Lietuvos kraštų piliečių įgaliotieji:

D-r. J. Basanavičius

Donatas Malinauckas

Kun. J. Ambraziejus

M. Dovoina-Silvestravičius

Vilniaus Žinios. — 1905. XI. 13(26). — Nr. 267.